

#MeToo i Sydkorea och Japan: märkbara skillnader

I Sydkorea ledde #MeToo till demonstrationer för lagreformer, vilket fick politikerna att agera mot sexuellt ofredande på arbetsplatser och i samhället i stort. I Japan, däremot, är sexuellt ofredande inte kriminaliserat och #MeToo fick ett begränsat genomslag. Sexuellt ofredande är dock ett utbrett fenomen i både Japan och Sydkorea och den avgörande orsaken till skillnaden mellan de två länderna kan härledas till historien – det sexuella våld som den japanska ockupationsmakten utsatte sydkoreanska kvinnor för.

Den sydkoreanska fackliga paraplyorganisationen Hanguk Nodong Johap Chongyeonmaeng presenterade nyligen en rapport i vilken den drar slutsatsen att MeToo-rörelsen påverkat kulturen på arbetsplatser. 409 fackföreningsledare på lokal, regional och riksnivå tillfrågades och 52 procent av dem svarade att det nu är färre sexuella skämt och verbala uttryck som förminskar kvinnor. Närmare 40 procent svarade att företagsledningen har visat intresse för åtgärder som har till syfte att förebygga sexuellt ofredande och 37 procent svarade att företagsledningen inlett kampanjer för att förebygga sexuellt ofredande. 34 procent svarade att anställda män visat större intresse för frågor som handlar om sexuellt ofredande och sexuella övergrepp.

Detta arbete och denna beteendeförändring har slagit igenom främst bland myndigheter och offentligt ägda företag, och procedurer för hur man arbetar med att förebygga sexuella trakasserier samt hur man handskas med anmälningar gällande trakasserier och sexuella övergrepp är både mer genom-

tänkta och mer robusta nu än de var innan #MeToo, konstaterar fackförbundet.

”MeToo” är dock inte ett nytt fenomen i Sydkorea. I och med övergången från militärt till civilt styre tillkännagav Kim Hak-Sun 1991 att japanska soldater 1941 hade klivit ur en lastbil, slagit henne och hennes vän (båda då 17 år) och fört dem till en plats där de hållits som fångar och våldtagits. Hon begärde en officiell ursäkt från Japan. Det fick till följd att hundratals kvinnor i bland annat Burma (Myanmar), Filippinerna, Nordkorea, Sydkorea, Taiwan och Thailand trädde fram och berättade om sin erfarenhet av att bli bortrövad eller lurad, slagen och våldtagen av japanska militärer.

Inledningsvis ville inte den japanska regeringen kännas vid anklagelserna, men ändrade sin inställning när historikern Yoshiaki Yoshimi lade fram dokument ur arkiven vid Japans institut för försvarsstudier, som visar att den japanska regeringen var direkt delaktig i bortrövande av kvinnor och i att upprätta rum vid militära baser där kvinnor hölls som slavar och våldtogs. Varhelst den japanska armén drog fram mellan 1942 och 1945 inrättade den utrymmen där kidnappade flickor och kvinnor placerades för att användas av militären efter behag.

Ockupationsmaktens handlande var bland annat ett sätt att förödmjuka kvinnorna och en symbolisk kastration av andra asiatiska män – för att visa dem att de inte längre kunde försvara sina kvinnor, som fäder, bröder, makar, vilket ofta uppfattades/uppfattas som ett fullständigt misslyckande för en man i de patriarkala (östasiatiska) kulturerna. I sin forskning visar Hirofumi Hayashi, professor i statsvetenskap och modern japansk historia, att även japanska affärsmän, som flyttade in på de områden som Ja-

pan hade ockuperat, våldtog kvinnor som hölls som slavar av den japanska ockupationsmakten. Det uppskattas att 2 000 rum inrättades, att 200 000 flickor och kvinnor där utsattes för sexuella och andra övergrepp, och att 70 procent av dem inte överlevde våldet.

1993 lade Japans dåvarande premiärminister, Kiichi Miyazawa, fram Kono-rapporten (uppkallad efter kabinettssekreteraren Yohei Kono) och tillkännagav att det japanska imperiet hade varit delaktigt i att inrätta utrymmen, ta kvinnor dit med hjälp av lögnare och utsätta dem för våld. I eget namn bad han om ursäkt och skickade en ”försoningspeng” till de kvinnor som vid den tidpunkten hade vänt sig till den japanska regeringen.

2007 sade premiärministern Shinzo Abe å sin sida att det ”inte har hittats några bevis för att armén eller officiella representanter skulle ha rövat bort kvinnor”. Detta uttalande reviderades under 2014 då Shinzo Abe sade att ”Japan fortsätter att hålla sig till Kono-rapporten”. I december 2015, på initiativ av Park Geun-Hye, Sydkoreas förra president, ingicks ett avtal mellan Japan och Sydkorea om kompensation till offren, men än i dag ifrågasätter flera japanska företrädare sanningshalten i de vetenskapliga bevisen och denna del av den japanska historien utelämnas ur landets läroböcker. Denna historieförnekelse, upprepad av japanska företrädare under detta millenium, är tillsammans med ekonomiska intressen grundbulten i den handelskonflikt som sedan 2019 pågår mellan Sydkorea och Japan och som har sitt ursprung i Sydkoreas krav på skadestånd för det slavarbete som sydkoreanska män utsattes för av den japanska ockupationsmakten och japanska företag som Mitsubishi, Nachi-Fujikoshi och Nippon Steel.

Sydkorea: genombrott 2018

2010-talets MeToo-rörelse fick sitt stora genomslag i Sydkorea när åklagaren Suh Ji-Hyeon i ja-

Kim Hak-Sun var 67 år när hon 1991, som första kvinna i Sydkorea, berättade att hon som 17-åring hade kidnappats av japanska soldater, hållits som sexslav och våldtagits av i genomsnitt 7 militärer per dag.

nuari 2018 berättade om sina erfarenheter av sexuellt ofredande och könsdiskriminering i ett direktsänt nyhetsprogram. Suh Ji-Hyeon sade att hon åtta år tidigare blivit sexuellt ofredad av en överordnad, att hon berättade detta för sin närmste chef, att han valde att inte göra något åt saken, men att hon vid nästa utvärderingstillfälle fick höra att hennes arbetsprestation var dålig och att hon därefter blivit omplacerad till en position med sämre karriärmöjligheter. Suh Ji-Hyeons vittnesmål fick tusentals kvinnor att träda fram och berätta om sina erfarenheter av sexuellt ofredande på arbetsplatsen och följdes av ett annat tv-sänt vittnesmål som blev avgörande för de

beteendeförändringar som, enligt den fackliga paraplyorganisationen, nu kan skönjas.

Valkampanjarbetaren Kim Ji-Eun berättade att An Hee-Jeong, guvernören i Chungbuk-provinsen, hade ofredat henne sexuellt under flera månaders tid och att hennes överordnade hade sagt att det var Kim Ji-Euns plikt att skydda guvernörens politiska karriär och rykte. Efter framträdandet i nyhetsprogrammet stämde Kim den tidigare guvernören. Han blev friad i distriktsdomstolen, men dömdes för sexuellt ofredande av den högre instansen.

Dessa framträdanden följdes av flera dagar långa samlingar på torg i landets storstäder där kvinnor berättade om sina erfarenheter av sexuellt ofredande och sexuellt våld på arbetsplatser, och sammanlagt sex stora demonstrationer mot sexuella trakasserier, könsdiskriminering och sexuellt våld i Seoul under 2018. Dessa protester fick myndigheterna och regeringen att slutligen agera. En parlamentarisk kommitté tillsattes för att undersöka anklagelserna om sexuella ofredanden som hade riktats mot medlemmar av Åklagarmyndigheten och den lagstiftande församlingen. Kommittén konstaterade att över 60 procent av de vid Åklagarmyndigheten anställda kvinnorna uppgav att de hade utsatts för sexuellt ofredande; att 85 procent uppgav att män nedvärderade deras arbete och att de på grund av sitt kön hindrades från att avancera, eftersom majoriteten

av männen inte vill ha en kvinna som sin överordnade. Kommittén förslög en handfull organisationsreformer i syfte att förebygga sexuellt ofredande samt riktlinjer för hur man ska handskas med anmälningar gällande sexuellt ofredande och sexuella övergrepp. Vid slutet av 2018 hade 139 propositioner lagts fram i den lagstiftande församlingen och sju nya lagar röstats igenom gällande könsdiskriminering, sexuellt ofredande och sexuella övergrepp på arbetsplatser och i samhället i övrigt.

Japan: långsam upptakt

I Japan, däremot, fick #MeToo inte samma genomslag. Rörelsen växer nu, men var begränsad till en liten grupp och utmynnade i ett stödnätverk för kvinnliga journalister. Relativt få japanskor vittnade på sociala medier om att de hade blivit utsatta för sexuellt ofredanden och sexuella övergrepp på arbetsplatser, och det stora flertalet vittnade anonymt. Ett av de första vittnesmålen på sociala media lades fram 2017 av en frilansskribent och bloggare, som skrev att hon hade utsatts för sexuella trakasserier då hon arbetade för Dentsu, en av landets största reklambyråer. Strax därefter skrev frilansjournalisten Shiori Itō att hon två år tidigare blivit drogad och våldtagen av sin mentor och chef, Noriyuki Yamaguchi, då en av Japans mest uppburna journalister/tv-chefer/biografer. Shiori Itō lyfte dessutom fram det faktum att den anställda som vågar göra en anmälan raserar sina chanser till karriärutveckling och riskerar att bli omplacerad till en lägre befattning. Det sociala trycket, förväntningar på att undvika konfrontation och skaka om den sociala harmonin, hierarkin om man så vill, gör det svårt att träda fram och berätta om sexuella trakasserier och övergrepp.

I och med #MeToo polisanmälde Shiori Itō händelsen, åklagaren valde att inte väcka åtal och fallet avgjordes nyligen i ett civilmål. Den anklagade tv-chefen hävdade att det inte var våldtäkt, men videoupptagningar lades fram som bevis och han dömdes

2017 kallade den japanska journalisten och filmaren Shiori Itō till presskonferens vid Tokyos tingsrätt och berättade att hon två år tidigare hade blivit våldtagen av den välkände medieprofilen Noriyuki Yamaguchi – personlig vän med premiärministern och med högt uppsatta chefer inom poliskåren. 2018 tilldelades Itō ett journalistpris för sin bok Black Box, som tar avstamp i den våldtäkt som hon utsatts för. En svensk utgåva av boken utkom 2019 på förlaget Systerkonspirationen. Bild: france24.

för våldtäkt i december 2019. Den vid Dentsu anställde reklamchefen, som hade anklagats för sexuella trakasserier, bad å sin sida offentligt om ursäkt och sade upp sig eller blev uppsagd. Andra företag och myndigheter följde efter och sade upp eller omplacerade de män som hade anklagats för sexuella trakasserier. I spåren av #MeToo i Japan har fem lagreformer röstats igenom 2019, där mobbning på arbetsplatser definierats som lagbrott för första gången i landets historia. Men det finns inga straffpåföljder för dem som bryter mot dessa lagar och sexuellt ofredande är inte kriminaliserat.

Linda Hasunuma, biträdande lektor i statsvetenskap vid Institutionen för offentliga och internationella relationer vid Bridgeport-universitet i USA, och Ki-Young Shin, lektor vid Genusvetenskapliga institutionen vid Ochanomizu-universitet i Tokyo, konstaterar i sin forskning att det faktum att sexuellt ofredande inte är kriminaliserat i Japan samt att lagen gällande sexuella övergrepp är relativt svaga och ger ett begränsat skydd, leder till att folk tänker att de måste stå ut med trakasserier och övergreppen och avstå från att anmäla för att få behålla anställningen eller uppdraget.

Linda Hasunuma och Ki-Young Shin menar att bristen på rättsligt skydd i förlängningen stärker tystnadskulturen och den utbredda föreställningen att sexuellt ofredande och sexuellt våld är en pri-

vatsak. De hävdar att Japan dessutom har en stark masskultur och en utbredd pornografisk kultur som främjar sexualisering av flickor och kvinnor och erotiserar sexuellt våld. Detta normaliserar sexuella övergrepp och befäster tanken att sexuellt ofredande inte behöver kriminaliseras. Därtill konstaterar forskarna att traditionella medier i Japan har sitt fokus på offrets beteende och klädsel, i stor utsträckning lämnar den påstådda förövarens beteende därhän, och sällan belyser de rådande normerna.

Hierarkiska strukturer och patriarkala värderingar – som att kvinnan ska underordnas mannen och att mannen ska inneha den ekonomiska, juridiska och politiska makten – är starka i både Japan och Sydkorea. Tystnadskulturen kring sexuellt ofredande och sexuella övergrepp är fortfarande utbredd på arbetsplatser i bägge länderna. Den avgörande orsaken till skillnaden i #MeToo:s genomslag kan härledas till historien. Det vill säga till det sexuella våld som den japanska ockupationsmakten utsatte sydkoreanska kvinnor för.

I Sydkorea har 1990-talets många vittnesmål om det sexuella våld som kvinnor utsattes för av

japanska militärer och affärsmän bland annat lett till att förslag om ett starkare rättsligt skydd gällande sexuellt ofredande och övergrepp röstats igenom av den lagstiftande församlingen. En annan faktor som bidrog till att många sydkoreanskor under 2010-talet vågade träda fram och i egen person berätta om erfarenheter av sexuellt ofredande på arbetsplatsen är att de numera har de sydkoreanska männens stöd i arbetet med att söka upprättelse för det sexuella våld som den japanska ockupationsmakten stod för. Därutöver har traditionella mediernas många rapporter om det sexuella våld som kvinnor utsattes för av ockupationsmakten, och om offrens kamp för kompensation och officiell ursäkt, lett till att sexuellt våld och sexuellt ofredande av allt fler upplevs som mindre privat och mindre obekvämt att tala om. Det har i sin tur skapat utrymme för en nyhetsrapportering om samtidens patriarkala strukturer, om demonstrationer mot sexuellt ofredande och sexuella övergrepp, och om krav på reformer. Detta har i sin tur har fått den lagstiftande församlingen, fackförbunden och företagsledningarna att agera.

GORDANA MALEŠEVIĆ